

Vijandige woorden

Deel 44 uit de serie 'De onbekende helden van 1940-1945'

Door Henk G. Westland, luitenant-kolonel b.d.

Voor een anti-Duitse tekst, geschreven door een marechaussee op een wachttorens in kamp Westerbork of op een dorpsweg in Zuidhorn, kennen NSB-superieuren geen enkel pardon.

Koos Trompert (20), na de Nederlandse capitulatie afgezwaaid als dienstplichtig korporaal, verbindt zich medio oktober 1940 als marechaussee te voet bij de VIII Divisie Marechaussee. In Groningen komt hij op bij het Eskadron Groningen aan de Helperbrink waar hij ook zijn opleiding krijgt. Hierna volgen plaatsingen bij brigades in Winschoten (december 1941), Veenhuizen (maart 1942), Lemmer (september 1942) en Echten (december 1942). Echten is een post van de Brigade Lemmer. Koos heeft overigens als bijnaam 'Johnnie Troost'; met zijn mooie zang geeft hij vertroosting in deze 'donkere' tijden.

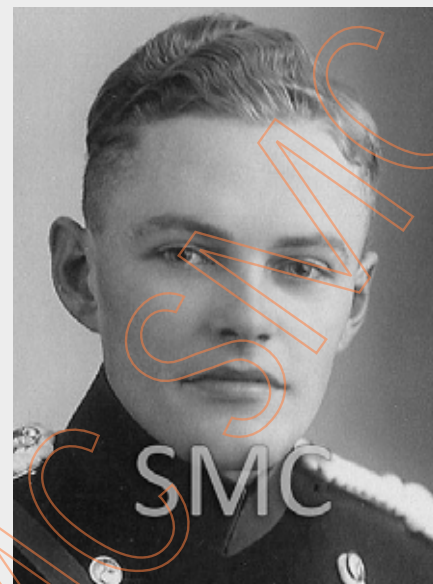
Marechaussees uit de noordelijke provincies hebben vanaf maart 1941 beurtelings dienst in het 'Centraal Vluchtelingenkamp Westerbork', sinds juli 1942 onder bestuur van de SS als het *Juden-durchgangslager* Westerbork. Vanaf januari 1943 is het Detachement Marechaussee, circa zestig man, ondergebracht in het nabij gelegen *Heidelager* en belast met de buitenbewaking van het kamp. Die bewaking werd voorheen uitgevoerd door een compagnie van het *SS-Wachbataillon Nordwest* uit Amersfoort, een eenheid ter bewaking van de internerings- en concentratiekampen in Nederland, bestaande uit Nederlandse manschappen met Duitse kaderleden. De commandant van het Detachement Marechaussee is eerste luitenant Klavers. Deze vooroorlogse wachtmeester van de Koninklijke Marechaussee, in 1942 NSB-lid geworden, heeft carrière gemaakt in dienst van de Nieuwe Orde. Vers van de officiersopleiding in Apeldoorn wordt Klavers in januari 1943 in Westerbork geplaatst.

Trompert moet in kamp Westerbork vanaf februari 1943 twee maanden wachtdienst draaien. Dat betekent de

ene week nachtdienst en dan een week dagdienst. Overdag staan de marechaussees op de wachttorens om het kamp en zolang het donker is, worden er rondes gelopen. Op wacht in toren 3 leest Trompert de ingekerfde/geschreven teksten van de bewakers van het *SS-Wachbataillon*. Achter "SS wachtbataljon N.W. Amersfoort" schrijft hij: "De moord met dat verraderszootje; hangen moeten ze dat tuig. Verachtelijke lakeien van de mof." Ook de tekst "*Das internationale Judentum spricht nun in Amerika*" krijgt van hem nog een aanvulling: "Een internationale rooversbende plundert thans ons Nederland."

Dit raakt bekend bij Klavers en hij rapporteert: "[...] dat de tot mijn detachement behorende marechaussee Trompert J.C., geboren te Alkmaar, 23 maart 1920, zich heeft schuldig gemaakt aan het schrijven van voor Duitsland vijandige woorden. [...] In overleg met den Heer *SS-Obersturmführer*, commandant van het Lager Westerbork, is de *Sicherheitspolizei* te Assen met het vorenstaande in kennis gesteld, op wier last de mar. Trompert in den avond van 26 maart 1943 te omstreeks 21.45 uur naar het Huis van Bewaring te Assen is overgebracht en aldaar opgesloten." Op 13 april wordt hij verplaatst naar het *schutzhaftlager* in kamp Vught en een jaar later, op 5 april 1944, naar kamp Amersfoort.

Op 11 oktober 1944 moet Koos met een treintransport van circa 1400 gevangenen naar concentratiekamp Neuengamme bij Hamburg. Veel van deze gevangenen worden enkele dagen later overgebracht naar *arbeitslager* voor het graven van tankgrachten. Deze grachten maken deel uit van de *Friesenwall*: een verdedigingslinie van antitankgrachten en versterkingen in het Noord-Duitse kustgebied van de Nederlandse tot de Deen-

Jacobus Cornelis Trompert wordt op 28 maart 1920 in Alkmaar geboren. Koos groeit daar op in een rooms-katholiek gezin met vier kinderen waar vader de kost verdient als arbeider. Na drie jaar ambachtschool gaat hij aan de slag als machinebankwerker, maar blijft ook 's avonds lessen op de ambachtschool volgen.

Het Nederlandse leger is al twee maanden gemobiliseerd wanneer Koos als dienstplichtige op 23 oktober 1939 wordt ingelijfd bij 21 Regiment Infanterie. De bataljons van dit regiment zijn al in hun oorlogskwartieren. Koos komt op bij 21 Depotbataljon in kamp Schoorl, een nieuw barakkenkamp in de Schoorlse duinen. Hij is bestemd voor de opleiding tot onderofficier en gaat na twee maanden naar de kaderopleiding bij 5 Depotbataljon. Inmiddels bevordert tot dienstplichtig korporaal keert hij op 1 april weer terug bij zijn eenheid. Tijdens de Duitse inval heeft 21 Depotbataljon niet aan gevechtshandelingen deelgenomen. Een bevordering tot sergeant is er niet meer van gekomen. Korporaal Trompert gaat per 15 juli 1940 met groot verlof.

se kust. Velen bezwijken tijdens het moordende werk en de mishandelingen. Koos komt uiteindelijk terecht in *arbeitslager* Meppen-Versen. Vanaf 16 november zijn circa 2500 Neuengamme-gevangenen naar het Emsland gebracht en verdeeld over de kampen Meppen-Versen en Meppen-Dalum. In Versen zijn ze ondergebracht in een voormalig krijgsgevangenenkamp, vlakbij de Nederlands-Duitse grens. De SS ontruimt beide kampen en vanaf 22 maart 1945 worden de *marschfähigen* te voet via Cloppenburg en Bremen teruggedreven naar het hoofdkamp Neuengamme. Vijftig gevangenen zijn tijdens deze negen dagen durende voettocht omgekomen, waaronder op 26 maart ook Koos. Van Jacobus Cornelis Trompert is geen graf bekend.

Geert Walda wordt op 4 april 1920 geboren in het Friese dorpje Wieuwerd, zoon van een kaasmaker. Medio 1924 verhuizen ze naar Koudum, waar vader werk vindt in de zuivel-fabriek. Daar groeit Geert samen met zijn oudere broer en zusje op. Geert volgt drie jaar de ulo en gaat dan werken als boerenknecht.

Voor zijn dienstplicht wordt Geert op 23 oktober 1939 ingelijfd bij 9 Regiment Infanterie. Maar Nederland heeft zijn leger in augustus 1939 gemobiliseerd en de rekruten gaan nu naar de depotbataljons in het westen van het land. Geert naar 9 Depotbataljon in Alkmaar en begint in januari met de sergeant-opleiding bij 1 Depotbataljon. Als dienstplichtig korporaal keert hij op 1 april weer terug bij zijn eenheid, die sinds 22 januari huist in Steenwijk. Vlak voor de Duitse inval krijgt 9 Depotbataljon op 7 mei opdracht terug te keren naar Alkmaar, maar twee compagnieën krijgen eerst nog bewakingstaken in Friesland. 9 Depotbataljon heeft verder niet aan gevechtshandelingen deelgenomen. Korporaal Walda gaat per 15 juli 1940 met groot verlof.

Geert Walda (20) verbindt zich medio oktober 1940, drie maanden na zijn afzwaaien als dienstplichtig korporaal, als marechaussee te voet bij de VIIIe Divisie Marechaussee. Hij komt op bij het Eskadron Groningen aan de Helperbrink in Groningen, waar hij in opleiding wordt genomen. In juni 1941 wordt hij geplaatst bij Brigade Warffum en daarna bij brigades in Norg, Bolsward en eind september 1942 in Zuidhorn.

De brigadecommandant in Zuidhorn is opperwachtmeester Huijig. Hij komt openlijk uit voor zijn anti-Duitse en anti-NSB houding en wordt hiervoor begin februari 1943 geschorst en per 13 maart ontslagen. Zijn opvolger is de NSB'er Rutgers. Deze voormalige gemeente-

veldwachter wordt na een cursus aan de Politieofficiersschool per 1 januari 1943 bevorderd tot adjudant der Marechaussee. Bij de reorganisatie per 1 maart 1943 wordt hij aangesteld als onderluitenant der Staatspolitie in de functie van commandant Groep Zuidhorn.

Bij Rutgers' aantreden in Zuidhorn ziet hij dat op de weg voor de marechaussee-kazerne de woorden "MUSSERT of MOSKOU of WILHELMINA" staan gekalkt. Duidelijk zichtbaar is dat 'of Wilhelmina' daar door anderen is bijgevoegd, maar hij weet dan nog niets over de betrokkenheid van politiepersoneel. Wanneer de marechaussee Geert Walda en Jan Deddens tijdens een nachtronde zien dat op verschillende wegen in Zuidhorn de NSB-leus 'Mussert of Moskou' is geschilderd, besluiten ze daar iets aan te doen. Deddens: "Walda en ik hebben daaronder geschilderd de woorden 'Of Wilhelmina'." Kort daarop wordt Deddens overgeplaatst naar Grijpskerk.

Rutgers krijgt – naar eigen zeggen – opdracht van zijn gewestcommandant, majoor De Boer (NSB), om onderzoek te doen naar die toevoeging 'of Wilhelmina'. Bennema, de NSB-leider in Zuidhorn, denkt dat dit het werk moet zijn van politiemannen, want die mogen 's nachts op straat zijn. Rutgers hoort van Bennema de datum van de kalkactie en dan blijkt uit de dienstagenda dat Walda en Deddens de daders kunnen zijn. Inmiddels is op 12 maart in Grootegast wegens weigering om Joden op te pakken bijna de hele marechaussee-groep (inclusief Deddens) gearresteerd en afgevoerd naar kamp Vught.

Op 15 of 16 maart wordt Walda door Rutgers gehoord, welk gesprek door Huijig wordt afgeluisterd. Rutgers wendt valselijk voor dat hij in zijn verlofweekend Deddens in Vught heeft gehoord en dat Deddens een bekentenis heeft afgelegd. Nu bekend Walda dat hij samen met Deddens de aanvullende tekst op de wegen heeft gezet. Na overleg met majoor De Boer wordt Walda overgebracht naar de marechaussee-kazerne in Groningen en later op last van de *Sicherheitspolizei* vastgezet in het Huis van Bewaring. Op 30 maart 1943 volgt transport naar kamp Vught.

In Vught op het avondpèl van 7 april 1944 moeten de *polizisten* uittreden. 35 man waaronder Geert Walda worden naar de gevangenis, de 'Bunker' afgemarcheerd. Dit als collectieve straf voor de ontsnapping van marechaussee Smits de vorige dag uit het kampziekenhuisje. Dat kan hij volgens de kampleiding nooit alleen hebben gedaan. Na acht weken vol ontbering mogen de mannen weer terug naar de barakken.

Bij nadering van de geallieerden wordt kamp Vught op 5 en 6 september 1944 ontruimd. Geert wordt met vele anderen op de 5e naar de trein gevoerd. Na drie dagen in goederenwagons komen ze aan in concentratiekamp Sachsenhausen bij Oranienburg. De volgende dag lopen ze acht kilometer naar het *Heinkellager* in Germendorf: een quarantainekamp in een vliegtuighal. Regelmatig vertrekken transporten naar allerlei *arbeitslager*; de resterende mannen lopen begin oktober weer terug naar Sachsenhausen.

Geert arriveert op 16 oktober met een groot transport in concentratiekamp Neuengamme. Velen van hen worden kort daarop weer weggevoerd naar diverse *arbeitslager*. Van Geert Walda is slechts bekend dat hij in maart 1945 in het *schönungsblock* ligt en bij een selectie voor een transport op 27 maart met een verlamming door trombose achterblijft. In 1951 wordt administratief bepaald: "het overlijden van betrokkene te stellen op 7 april 1945 in Hamburg-Neuengamme (de dag voor de evacuatie van Neuengamme naar Sandbostel)."

Jan Deddens wordt op 15 maart 1944 vanuit kamp Vught naar de Waterlookazerne in Amersfoort overgebracht en op 3 april – na een kort verlof thuis – in krijgsgevangenschap gevoerd.

Klavers, per 1 maart 1943 opperluitenant der Staatspolitie, wordt in april 1943 geplaatst als commandant van de Afdeling Zuidhorn. Op 22 september 1943 wordt hij geliquideerd door de ondergedoken marechaussee Van der Heide en Homioet [zie MC 2018-6, artikel 'Postadres Turfsingel'].

Onderluitenant Rutgers is in 1950 in meerdere aanklachten waaronder die aangaande Walda veroordeeld tot vijftien jaar gevangenisstraf (met aftrek).

De auteur verricht historisch onderzoek naar de gevallen die in de oorlog 1940-1945 behoorden tot de (Koninklijke) Marechaussee. Wilt u reageren? Uw reactie is welkom op het redactieadres of rechtstreeks per e-mail aan de auteur op marchaussee4045@gmail.com.

Marechaussee Contact
20e jaargang | nummer 3
Juni 2019

Marechaussee Contact is een uitgave van Stichting Marechaussee Contact en verschijnt tweemaandelijks. Het wordt verspreid onder de begunstigers van deze stichting.

Aan de inhoud wordt veel zorg besteed, echter noch de stichting noch de redactie aanvaardt enige aansprakelijkheid voor eventuele fouten en/of onvolkomenheden. Door derden aangeleverde inhoud geeft niet noodzakelijk de mening van de stichting of de redactie weer. Voor het overnemen van artikelen, gedeelten daarvan of foto's is toestemming van de redactie vereist. Na verkregen toestemming dient de bron en in voorkomend geval de naam van de auteur te worden vermeld.

Redactie

Martin Aalbers
Mieke Bloemheuvel (eindredactie)
Roel Bouwman (website)
Jan Gaasbeek
Willem Geense
Frans Meijer
Henk Westland (eindredactie)

Aan dit nummer werkten mee

Jan Bakker
Freerk van Rossem
Jack Vlaming

Contact met de redactie

Postbus 125, 7590 AC Denekamp
t.a.v. Redactie Marechaussee Contact
redactie@marechausseecontact.nl

Wijzigen van adresgegevens / opzeggen

ledensecretaris@marechausseecontact.nl
(zie verder pagina SMC-informatie bij begunstigersadministratie)

Vormgeving

Content Innovators BV, Zwolle / Den Haag

Druk

Bariet Ten Brink BV, Meppel

Kopij volgende uitgave

Voor het aanleveren van kopij graag eerst contact opnemen met de redactie. De deadline voor het inzenden van de kopij voor de volgende uitgave is 19 juli 2019.

3	Observaties
4	Agenda Activiteiten voor en door (oud-)marechaussees
5	Nestelpennen Actuele berichten over de KMar
6	Beroeps Specialist bij uitstek
9	Veteranen Nationale Dodenherdenking Amsterdam
10	1940-1945 Vijandige woorden
12	Dienstplichtigen Verhalen worden groter en stoerder
15	Reservisten In gesprek met Gerrit Willigenburg
16	IKNG Mijn tijd in Nederlands-Indië, deel 3
20	Uit 'De Marechaussee grijpt in' We hebben een lijk, luitenant
21	SMC Van heinde en ver naar PIT
22	SMC Koninklijke onderscheidingen
23	SMC 'Museumdag' in Buren
25	SMC Contactmiddag Badhoevedorp
26	Personalialia
27	SMC-informatie

Marechaussee Contact verschijnt zes keer per jaar in de laatste week van februari, april, juni, augustus, oktober en december. Mocht u het blad niet hebben ontvangen, stuur dan een e-mail naar redactie@marechausseecontact.nl. We sturen het u alsnog toe.

Foto omslag:
2016, Oirschot
Foto: Mediacentrum Defensie | Jasper Verolme